

ЯМДЕ-ЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

25 март –
Российсе тўвы-
ра пашаенгын
кечыже.

Ай, мастер улыт!

15 мартыште Йошкар-Олаште «КАЛЕЙДОСКОП»
йоча эстраде усталык республиканский фестиваль-
конкурс эртен.

Марий

Элыште 40 йоча искусство шко-
лышто 9 тўжем наре йоча тунемеш.

Фестивальыш шкетын
мурышо 22 мурызо, 8
мурышо ансамбль, 19
куштышо коллектив толыныт.
Чылаже мыняре, шотлен
лукаса-ян! Тышке эше миниа-
тюрим модшо 8 йоча теа-
трим ушыза. Сенгыше-влакым
тўрлө номинацийыште тўрлө
ийготан-влак коклаште палем-
деныт. I степенян Дипломым
Курыкмариий кундем гыч
ўдыр-рвезе-влак эн шуко
налыныт. Я.Эшпай лўмеш
калык тўвыра рўдер пелен
чумырымо «Фантазия» образ-
цовый вокальный ансамблым
(вуйлатыше Л.Кротова) кўшыл
снимкыште ужыда. Нуно «На
Кузьму Демьяна» калык муро
дене сененыт. А
Козьмодемьянск гыч «Звук»
образцовый вокально-эстрад-
ный студийын (вуйлатыше
С.Громова) чапше Россий
мучкат шарлен.

Х.АЛЕКСАНДРОВАН фотожо-влак.

аранга районысо
тўвыра пўрт пелен
«Альянс» эстраде муро
калык студий уло.

Сафина Насырова тушко куанен
коштеш. Художественный вуйла-
тышыже А.Мухаметханова мураш
туныкта. Фестивальыште Сафина
«Кубэлегем» мурым йонгалтарен.
Татар йылмыште тиде шомак
«лыве» манмым ончыкта. Изи
ўдыр мотор тувыржо дене шке-
жат лывыла койын. Кеч сенгыше-
влак радамыш (7-9 ияш-влак
коклаште) логалын огыл гынат,
Марий Элысе татар тўвыра
рўдерын мотор сценыштыже
выступатлымыже мом шога!
Мемнан пашаенна Елена
Иванова изи ўдырлан почеламу-
тым пўлеклен:

*Порсын шулдырым шаралын,
Сценыш кўзыш чокештен.
Лыве-ўдыр вийым налын,
Чўчкыш таче йывыртен.*

Л.СЕМЕНОВА.

Йоча газетым лаштыклат

Фото – книгагудын архивше гыч.

Йоча да самырык-влаклан В.Х.Колумб лумеш республикысе библиотекеште ыштыше пашаен-влак түрлө сынан мероприятийым эртарат. Тыге ўдыр-рвезе-влакым книгагудо дене кылым кучаш, книга лудаш, усталыкым вияндаш кумыландат. Теве библиотеке пашаен Л.Л.Дроздовская Национальный президент школ-интернатыште 3-4-ше класслаште тунемше-влакым слайд-круизыш «коштыктен»: «Ямде лий» йоча газетын эртыме корныжо дене палдарен (**снимкыште**). Икшыве-влаклан газетын кызытсе пашаенже-влак дене вашлийын мутланымашат пайдале лийын. Түрлө чиян газетым шуматкече еда лудмышт нерген кугешнен ойленят.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

21 мартыште Э.Сапаев лумеш Марий кугыжаныш академический опер да балет театрыште «Театральный Йошкар-Ола – 2019» фестиваль почылто. Журналист-влак дене вашлиймашым Марий Эл Республикысе культур, печать да калык-влакын пашашт шотышто министр Константин Иванов почо.

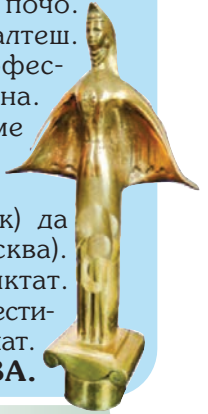
Фестиваль 25 гана эртаралтеш. Тышке республикысе чыла профессиональный театр ушна.

Участник-влакым кумдан палыме критик-влак аклаш тўналыт: Валентина Федорова (Москва), Владимир Спешков (Челябинск) да Армине Оганесян (Москва).

Чылаже 11 спектакльым ончыктат.

Сенгышым 27 мартыште фестивальым петырыме годым саламлат.

Е.ИВАНОВА.

Историйым шергалына

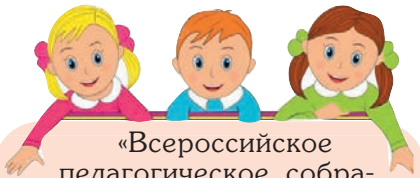
1111 ий 27 мартыште киевский князь Святополк Изяславичын, черниговский князь Давыд Святославичын, переяславский князь Владимир Мономахын вуйлатыме дружинышт, иктыш ушнен, Донской степысе Сальница энгер воктене половецкий войскам кырен шалатен. Тылеч вара половец-влак Русьыш керылт пурымым чарненыт.

Фотоувер

Марий Турек районшто «Самырык тукым» йоча конкурс эртаралте. Тений тудо «Пелед, түзлане, Марий Эл!» маналтын. 5-ше классыште тунемше-влак «Марий Эл – шочмо вер, шерге пеш улат!» инсценировкым модын, мурен-куштен ончыктышт. Призёр лийыч.

Моткоч куанышна.
Э.Л.СМОЛЕНЦЕВА,
туныктышо.

Марий Турек, Сысоево.

«Всероссийское педагогическое собрание» мер организаций «Шочмо элым аралыше ден ветеран-влакым шарнена» интерактивный паша всероссийский конкурсым эртара.

Тушко 15-18 ияш-влак ушнен кертыт. Пашам 20 апрель марте колтыман.
<http://www.sobrpedagog.ru> сайтыште ончыза.

Руш географий обществын Марий Эл Республикысе полкаже 10-11-ше класслаште тунемше-влакым экологий дене регионсо олимпиадыш ушнаш ўжеш. Тагасымаш 7 апрельыште Юлтех кугыжаныш университетыште лиеш. Йодмашым 24 март марте пуыман.

28 гыч 30 март марте Йошкар-Олаште «Михаил Мурашко йолташыже-влакым ўжеш» IX тўнямбал конкурс-фестиваль эртаралтеш. Тушко Марий Эл, Башкортостан, Бурят республикка, Моско, Виче да Пермь кундемла гыч куштышо коллектив-влак ушнат.

11-13 мартыште Йошкар-Олаште самырык музыкант-влаклан А.Я.Эшпай лўмеш IV тўнямбал конкурс-фестиваль эртаралтын. Тушко кумдан палыме композиторын уныкаже, Мария Андреевна, толын. Тудо самырык-влакын шоктымыштлан акым пуэн. Усталык вашлиймаште М.А.Эшпай шкеж нерген каласкален, Андрей Яковлевич Эшпайын, шкенжын возымо мурсем-влакым шоктен, «Вўдшў йога, серже кодеш...» тошто марий мурым марла мурен. «Кугезе тукумемын вожшо Марий мландыште иланымым мыят мондышаш омыл, – ойла Мария Андреевна.

Музык – кумда тўня да пиал

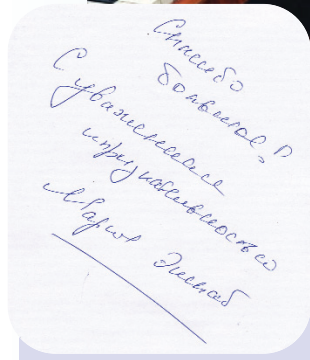
– Икымше гана Марий Элышке иктаж лу ий ончыч толынам, – мутшым шуя М.Эшпай. – Ачам кочам нерген документальный фильмым ямдылен. Мый – пеленже. Кочамын шочмо вершўржым йўратен да кугешнен ончен коштынам. Такшым мый изиэм годсек Марий Эл нерген пален кушкынам. Кочам кажне кечын Йошкар-Ола, Козьмодемьянск, Какшамарий, Мариинский Посад (Чуваший) нерген шарналтен. Андрей Яковлевичым Марий Элыште тынар кўкшын аклымыланда кугу таум ойлем».

Мариям ачаж ден аваже 4 ияш улмыж годымак музыкальный школыш тунемаш колтеныт. «Молан тыге ыштеныт? Каласен ом керт, да ик ганат йодынат омыл, – манеш М.А.Эшпай. – Очыни, семмастар тукумым шуйышо лийже, шоненыт». Тўналтыште изи ўдырын пианино воктене шинчаш нимогай кумылжо лийын огыл. Но, жап эртымеке, Мария музыкым чот йўратен шынден. «Музык – тиде мучашдыме кумда тўня, – ойла тудо. – Чумыр илышетым мурсем тўнялан пўлеклет гын, тудо пиалым конда. Мый Шўдыр-влак почеш Ирказа улам. Чыла неле-йўсым сенген, шонымашке садиктак шуам».

Кызыт Мария Андреевна Орхус олаште ила, музыкальный школышто йоча-влакым фортепьяно дене шокташ туныкта, тўрлў концертыште выступатла, семым воза. Эртыше арняште «Россия 1» канал дене «Скажи правду» сериал ончыкталтын. Фильмын режис-

И. РЕЧКИНЫН фотожо.

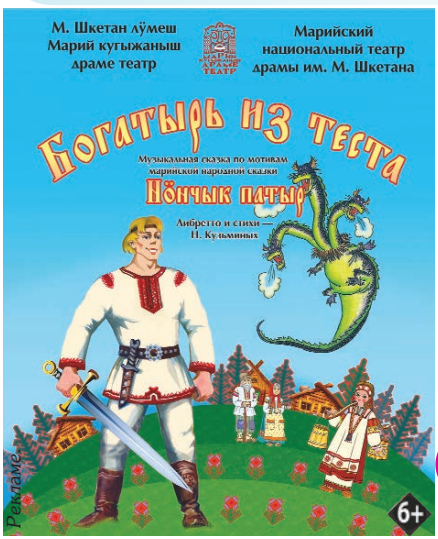

М.А.Эшпай 1986 ийыште Москошто шочын. Тудо чапланыше актрисе Евгения Симонова ден режиссёр Андрей Эшпайын ўдырышт. Рўдў музыкальный школым, Москоско кугужаныш консерваторий пеленысе Академический музыкальный училищым да ты консерваторийым тунем пытарен. Данийыште Орхус олаште Королевский академий пеленысе аспирантурышто шинчымашым поген. М.А.Эшпай – кумдан палыме пианистке, тўнямбал конкурс-влакын лауреатше.

сёржо – Андрей Эшпай, семын авторжо – Мария Эшпай.

– Йочалан музык шинчымашым пуыман. Тудо уш-акылым вияндаш чот полша. Тиде мыйын шонымашем, – ойла Мария Андреевна. – Музыкальный школ икшывын усталыкшым ончыкыжым вияндашлан пенгыде негызым пышта да йўным ышта.

Л.ГРИГОРЬЕВА мутланен.

М.Шкетан лўмеш Марий национальный драме театр «Нўнчык патыр» йомак почеш руш спектакльым ямдылен. Тидын нерген театрын тўн режиссёржо Р.Ю.АЛЕКСЕЕВ каласкала:

– Спектакльым кузе лўмденна – те афишыште уждыа. Либреттом режиссёр-постановщик Наталья Кузьминых возен. Тудо Йошкар-Олаште шочын, кугезе тукумжо Шернур вел гыч. Российысе ятыр театр дене кылым куча, «Маугли», «В некотором царстве», «Следствие ведёт снеговик» да моло онай спектакльлам шынден. Кумылжо лектын Марий театр дене пашам ышташ. Музыкальный спектакль 40 минут шуйна, персонаж-влак марий лўман улыт, марий муро-влак йонгат. Премьер деч вара школлаште ончыкташ шонена.

Спектакльым 30 мартыште 11:00 шагатлан ончаш толза.

Л.СЕМЕНОВА.

Колышт,

Йолташым

Кодшо идалык мучаште Марий Элыште «Жить! Любить! Верить!» антинаркотический форум эртен. Тунемше да студент-влак «Мои аргументы против» темлан эссе возымо конкурсыш ушненыт. Диана ИВАНОВА (1-ше номеран Морко школ), Елизавета ПЕТУНИНА (2-шо номеран Медведево школ), Наталья РЕПИНА (Медведево гимназий) да Светлана БЛИНОВА (Национальный президент школ-интернат) сенгышыш лектыныт.

«ОГЫМ! УКЕ!» МАНЫН МОШТО

Рвезе каласыш: «Палет, могай классно! Ик гана дене нимат ок лий. Айда!..» «Тыгайым тый але шижын отыл. Ала лүдат?» – манын уэш-пачаш ўжмыж деч вара Света келшыш. Кузе от ўшане? Вет изинек палыме, школыш пырля коштмо йолташыже темла. Тыге Света икымше гана наркотикым тамлен ончыш. Ондак нимом ыш шиж, вара йөсын чучаш тўнгале, а икмынар жап гыч ушым йомдарыш. Помыжалтме гай лиймек, кокыраш, укшинчаш пиже. Ончен шогышо йолташыже мане, пуйто Света ынде йөршын весе, иктагаш ўдыр-влак деч вианрак, вет нуно тидым ыштен огыт керт, а Света, ончыза, кертын!

Ик кечын йолташыже «дозым» кондыш, вес гана, кумшо гана. Тылеч вара Света наркотикым приниматлыме деч вара веле веселанын, шкенжым пиаланым ужын. Но тудым налаш окса кўлын. Школышто кочкаш пуймо, вургемым налаш ямдылыме оксам, шўртнў алгам – чыла наркотиклан колтен. Аважын аныклыме витле тўжем тенгем шолышт лекмек, шоя йолташыж дек черетан «пакетиклан» вашкен. Тудын деч посна Света ынде иленжат кертын огыл.

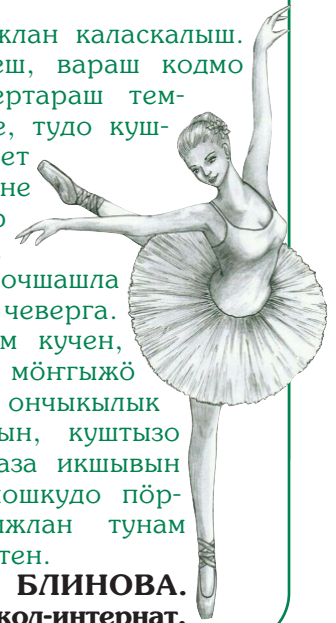
Ик жап гыч мўнгыж гыч лектын каен. Ала поктен колтеныт. Умбакеже тудо наркоманын илышыж дене илаш тўнгалын. Вуйушыжо волгалтме гай лийме жапыште йонылыш корныш шогалмыжлан чот ойгырен. Йырваш илыш пеледалтын, а самырык ўдырлан нимо кўлын огыл. Ик кечын тудо шўлымым чарнен. Света 15 ияш лийын.

Марий Эл Республикысе наркологий диспансер дене пырля шынгарыме проект

Пошкудо пўртыштў илыше рвезе Светлана деч «Кушко кает?» манын йодшын койо да тунамак кумылым нўлташ полшышо «эмым» тамлен ончаш ўжў. Светлана ыш кўнў. Мўнгешла, рвезылан шыдын вашештыш:

– Тый мо, наркотикым темлет? Ушет каен мо? – мане да коранын ошкыльо.

Тиде вашлиймаш нерген аважлан каласкалыш. Тудыжо «Ала эше утараш лиеш, вара ш кодро огыл» манын, полицийыш увертараш темлыш. Но Светланан жапше уке, тудо куштымо кружокыш вашка, вет вашке концерт! Мужыр дене куштымышт годым рвезе ўдыр ўмбаке туге ныжылгын онча, Светланан шўмжў лектын вочшашла кўлтка, чурийже тарай гай чеверга. Занятий пытымек, нуно, кидым кучен, кинош ошкылыт, вара рвезе мўнгыжў ужата. Светлана ўшан дене ончыкылык илышым чонга: тунемын лектын, куштызо лиеш, ешым чумыра да кум таза икшывын авашт лиеш. Санденак тудо пошкудо пўртыштў илыше шоя йолташыжлан тунам пентгыдын «Уке!» манын вашештен.

Светлана БЛИНОВА.

Национальный президент школ-интернат.

Кок ўдырын пўрымашыж нерген Республикысе наркологий диспансерын ийготыш шудымо-влак дене пашамыштыше психиатр-нарколог врачше Н.Н.ДАНИЛОВА дене мутланена.

– Нина Николаевна, самырык авторын возымыжым лудмек, Тендан могай шонымаш шочо?

– Сайын возымо, негызлан илышыште ваш-

диялтше сўретым налме. Изирак класслаште тунемше-влак, палымышт але йөршын палыдыме ег деч наркотик нерген колмек але Интернетыште лудмек, тиде аяр нерген пален налаш тўчат. Кугурак подростко-влак наркотикым кучылтшо шке танаш йолташ-шамыч деч ойыртемалташ огыл манын, уда койышым налыт, наркотик дене танлалтыт. Поснак осал компанийыш логалыт гын, пеш вашке йонылыш корныш шогалын кертыт. Мый ятыр ий врач-наркологлан пашам ыштем, мемнан диспансерыш 11-12 ияш ўдыр-рвезе-влакымат ача-авашт эмлалташ кондат. Теве авторын икымше ужашыштыже Света наркотикын кеп-

шылышкыже шоя йолташыжын ўжмыжлан кōра лога-лын. Илышыштат чўчкыдын тыге лиеда. Света воктене сай йолташ лиеш гын, самырык ўмыржō ок кўрылт ыле. Ача-ава-влакканат шочшыштым эре эскерыман, вет подростко тыгай савыртышан ийготышто кугыен велым полышым да умылымашым огеш шиж гын, энэртышым школ да еш деч ўрдыжтō кычалаш тўналеш.

– Наркотик дене таңлалтше икшывым кузе палаш лиеш? Айста ача-ава-влаккан умылтарена.

– Наркотик дене аяргыше йоча удан тунемаш тўналеш, школыш коштым чарна, шкем кучен моштымо койшыжо вашталтеш, сурт гыч шонымыж семын лектын кая да йўдым ала-кушто эртарат. Наркотикым муаш манын, шолышташ тўналеш. Теве Света денат тыгак лийын: оксажым аярлан кучылтын.

– Йоча кузе вашталтеш?

– Икымше гана эйфорий маным шагал шижеш. Светан возымаштыжат тиде раш коеш: ўдырын вуйжо коршта, укшинчыкта. Южыже тылеч вара аярим кидышкыже ок нал. Светалан шоя йолташыже кокымшо гана дозым ок темле гын, тудо, можыч, наркоманыш ок савырне ыле. Но, ончыза, икмынар гана приниматлымек, ўдырын кумылжо нўлтын, тудлан веселан чучын. Тиде «психологический зависимость» маналтеш. Умбажыже «физический зависимость» виангеш: йочан тазалыкше лунчырга, вуйжо, мўшкыржō, шўмжō коршташ тўналыт. Капкылже кангештеш.

– Эссен кокымшо ужашыштыже сўретлыме Светлана шоя йолташын темлымжлан «Уке!» манын кертын.

– Да, тудын илышыште кугу шонымашыже (цельже) уло: тунемын лектын, чапланыше куштызо лийнеже. Адакшым воктеныже – сай йолташ, уремыште перныл ок кошт, тудат кружокышто кушта.

Республикысе наркологий диспансерын учётмыштыжо 2017 ийыште ийготыш шудымо 21 йоча шоген, 2018 ийыште – 18. Но наркотик дене кылдалтше йоча шукырак.

Ача-ава-влак умылышаш улыт: икшывышт нунын ойыштым, мутыштым огеш колышт гын (подростко ийготышто тыгай чўчкыдын лиеда), воктеныже иктаж-кō весе, кō шочшыштын чонышко корным муэш, лийшаш. Наркотик дене варналтмыжым шижын шуктыжо.

Но Светланан ик йонылышыжым палемдыде ок лий – шоя йолташыж нерген аважын темлымыж семын полицийыш але «Ўшан телефоныш» йынгырта гын, рвезым осал койыш деч утарен коден кертеш ыле.

– Нина Николаевна, ончалза, вуйушыжо волгалтме гай лийме годым Света йоньылыш лиймыжлан чот чаманен. Очыни, илышыже тыге савырна манын шонен огыл.

– Ик черлат (наркоман) икымше гана аярим тамлымыж годым колымаш нерген ок шоно. Тудо шоно: «Мо дене мый моло деч уда улам?», «Илышыште чылажымат тамлен ончыман», «Ик гана дене нимат ок лий», «Кеч-кунамат кудалтен кертам», «Мый шкемым кидыште кучен кертам». Теве тыгай йонылыш шонымаш-влак. Сандене наркодиспансернан пашаенже-влак умылтарымаш пашам нангаят. Школлаште семинарым, урокым эртарена, моло йōным кучылтына. Марий Эл Республикысе наркоконтроль, прокуратур, мер организацийла дене пырля школлашке, суз ден вузлашке лектына.

– Кок Светланан пўрымашыжым лончылышна. Лўмыштат «волгыдо» шомак дене кылдалтше улыт. Тугеже самырык лудшына-влакын илышышт тек аяр деч посна, волгыдын эрта.

Л. СЕМЕНОВА мутланен.

СПОРТ аярим чактара

Мый кумшо ий каратэ-до секцийыш коштам. Тренерна Сергей Владимирович Пягай ўдыр-рвезе-влакым шке йырже поген. Ме арняште кум гана тренировкыш коштына. Тўрлō кўкшытан ўчашымаште вийнам тергена. Каратист-влак команддына Звенигово, Новочебоксарск, Шупашкар, Набережные Челны, Санкт-Петербург олалаште лийын, сенгыше-влак радамыш лога-лын. Мыйын 25 медалем уло.

Максим ВОДЯНОВ.
Звенигово, 2-шо номеран Красногорский школ.

«Го-о-ол!»

Рома Константинов – вич ияш изи футболист. Кужэ-нер посёлкысо «Красная шапочка» йочасадыш коштеш. Йоча журналлаште тўрлō заданийым ышта. Спорт дене кылдалтшым пугырак йōрата. Кужэ-нерыште пошкудо Илья йолташыже дене да Илья изажын Моско гыч кенез канышлан толмыж годым капкашке мечым пуртен модыт. «Го-о-ол!» веле шокта. Кугезе кочажат футболла модын улмаш.

Кочаже Валерий Серафимович футболла модаш шўманден. Рома кочаже деке Морко посёлкыш унала мият, урем гыч огеш пуру.

Х. АЛЕКСАНДРОВА.

Пырысем

Ола-вула пырысем
Моткоч мые йоратем.
Тутло шорым кочкылден,
Воктекем малаш возеш.

Коля ўпшым шижылдат,
Ок кай пост гыч ик татлан.
Писын коля кучалтеш,
Пырысем тудден модеш.

Даша СЕМЕНОВА.
Волжский, Кугу Корамас.

Пошкырт, Караидель, Ыткүстө школ гыч возат.

Модаш йората

Мыйын ола пырысем уло. Тудо модаш пеш йората. Кочкаш шинчам – йольшкем күза, поктен колтымем ок шу. Южгунам пырыс кидем удыралеш, но мый ом сыре. Пырысем шорым кочкаш йората, конгамбалне мала, кўварыштат почанылеш. Колям куча, но шкеже ок коч.

Мария ИЛИБАЕВА.

Пийнан лўмжө – Скай

Мемнан пийна уло. Акай тудлан Скай лўмым пуэн. Телым йўдлан вўташте кучена, уремыште тудо кылма. Скай мыйын уремыш лекмем вуча. Ме коктын модына. Скайым сайын пукшем. Тудо уремыште кайыше ен-влакым шижеш, опта. Пийым ончен, игечымат эскерем. Лумышто почанылеш – тугеже поран лийшашым шижтара. Чынакак, ик жап гыч поран тўналеш. Пыжашышкыже пура гын, йўштө лиеш.

Эльвина АПЛЕКАЕВА.

Аваж ден игыже

Мемнан кок пырыс уло. Аваже – Мурка, игыже – Лапуля. Мурка тўрлө тўсан, йолжо лум гай ошо. Пырысигын капше шеме, онгыштыжо ош пале уло, йолжо аважын гай ошо. Мурка колям пеш куча, игыжланат ситара. Санденак Лапуля йолагай: колям кучаш ок кошт, ямдым веле вучен кия. Аваж ден игыже пырля модыт, малат.

Ольга СТЕПАНОВА.
Морко, Унчо.

Дружок

Ече ден(е) лектам пакчаш,
Дружокем пырля ўжам.
Лум ўмбадын кудалеш,
А вара мўнгеш толеш.
Тамле кочкыш ден(е) сийлем,
Вўдымат пыштен кодем.
Тудын модмыжо шуэш.
Кузе модаш, шкеак муэш!

Света АНДРИАНОВА.
Морко, Арын.

Света БОГДАНОВАН сўретше.
Советский, Орша.

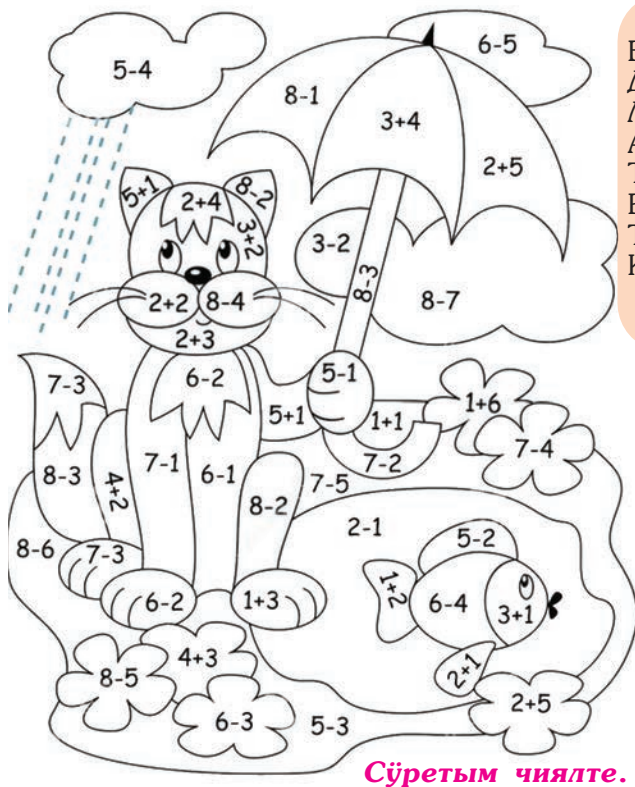
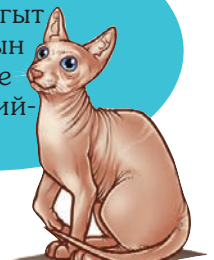
Ялт сфинкс

Кажне гана школ гыч толмемым кок пырысем вуча. Тиде латик ияш Кевин да шым ияш Кисуня. Нуно коктынат пўкеныште да диваныште шинчаш йоратат. Капыштым кужу жап туран кучен кертыт, чылт Египетысе сфинкс гай койыт. Пальшда урлыкыштым?

Чынак, сфинкс

- 1 урлык гыч улыт.
- 2 Воктекем толын возытат, мырлен кият, пуйто «Ниялте мыйым» маннешт.
- 3 **Кирилл ЗОБКОВ.**
- 4 **Звенигово,**
- 5 **2-шо номеран**
- 6 **Красногорский школ.**

Тыгай пырыс-влак шке-тын лияш огыт йорате, нунын пелен эре ала-кө лийшаш.

Сўретым чиялте.

«Живая классика» конкурс тений 8-ше гана эртаралтеш. Кодшо ийын Россиянын 85 регион-жо да тунямбалсе 80 эл гыч 2,5 миллион йоча ушнен.

Синк-вейн

Йоча.
Изи, йытыра.
Модеш, тунемеш, воштылеш.
Тудо кугу лиеш.
Куан.

Настя ИВАНОВА.
Морко, Эгерсола.

Шоналте

1. Йыван Кырлан савыкталтше икымше почеламутшо кузе маналтеш?

2. Тунам Кырла мынар ияш лийын?

3. Икымше стихше могай газетеш савыкталтын?

4. Почеламут могай лум дене лектын?

5. Авторым могай буква дене серенят улмаш?

6. Почеламутышто Йыван Кырла шкенжым кузе манеш?

7. 12 апрельште могай газет тиде стихым савыктен?

Нине йодыш-влаккан вашмутым Г.Зайниевын «Йолташем, колышт шомакем!» статьяштыже («Ямде лий» 2019 ий 9 март) муын кертыда.

В.СМИРНОВ ямдылен.

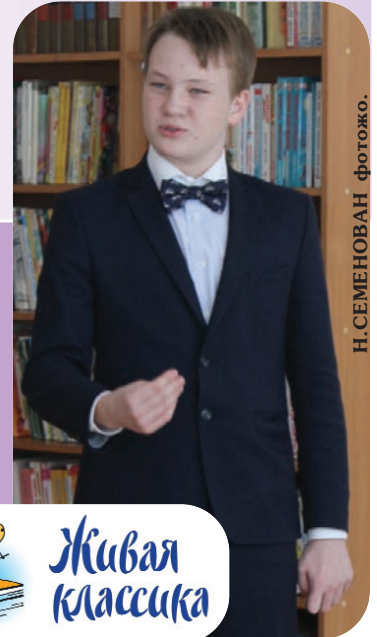
«Илыше классике», тўзлане!

«Живая классика» всероссийский конкурсын Йошкар-Оласе этапше (марла лудшо-влак коклаште) 14-ше номеран гимназийыште эртыш. Икмынар ий ончыч кумыл нолтын, рўжге эртарыме тангасымаш ты гана опке сынанрак лие. «Молан?» – йодыда. Конкурсышко улыжат кок тунемше ушнен. Йошкар-Олаште кумло наре школ уло, марий йылмым тўрлў йоным кучылтын тунемыт – тугеже молан конкурсыш ушнаш кумулан-влак ий гыч ийыш шагале мыт? Тиде йодыш 14-ше номеран гимназийыште марий йылмым туныктышо-влакым, жюриым моткоч орыктарыш. Оласе туныктымо пўлкан енге шошо каникул деч ончыч, марий йылмым, ИКН-ым туныктышо-влакым поген, вашмутланымашым эртарыме нерген ўшандарыш.

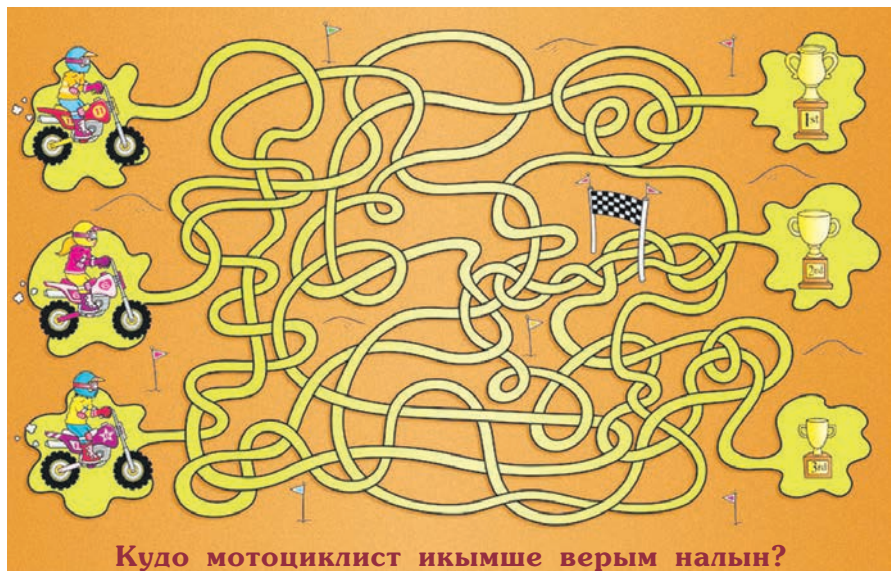
Софья Павлова (14-ше №-ан гимназий, 9-ше кл.) ден Алёна Медведеван (21-ше №-ан шк., 8-ше кл.) сылнын лудмыштым аклышна. Алёналан (снимкыште) республикысе тангасымаште усталыкшым тергаш ўшанышна. Тудо А.Ф.Конаковын «Тулык ўдыр» пьесыж гыч ужашым лудо.

Л.ГРИГОРЬЕВА, жюри ег.

24 мартыште М.В.Ломоносов лумеш лицейыштат «Живая классика» конкурс эртен. Лицей ден гимназийлаште тунемше-влак шке коклаштышт тангасеныт. Иван Еропов (Бауман лицей) (снимкыште), Мария Торощина (Т.Иштрикова лумеш «Канде кайык» гуманитар гимназий) сенышыш лектыныт. Национальный президент школ-интернатын тунемшыже Фаина Беляева М.Шкетанын «Мыйын упшем» ойлымашыжым мастарын лудмыж дене жюрилан келшен.

**Живая
классика**

Кудо мотоциклист икымше верым налын?

Индекс: Марий Элыште, Пошкырт ден Татарстан кундемлаште - П4696. Тираж 1150 экз. Заказ 458. Формат – А-4-8. Директор-тўн редактор Л.В.СЕМЕНОВА.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru, yamde_lii@mail.ru
Сайтын адресше: yamde-lii.pro,
Тел. 8(8362) 45-22-82(факс)

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий Эл Республикысе культур, печать да калык-влакын пашаш шотышто министерстве, «Ямде лий» газет» кугужаныш унитарный казна предприятий.

Газетым редакцийыште погымо да версталыме, «СТРИНГ» ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын Строитель урем, 95.

Газетым Массовый коммуникаций сферыште да культур наследиим аралымаште законодательством шуктен шогым эскерше Федеральный службыв Приволжский федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме.

Номер – ПИ №ФС 18-1999, 2005 ий 10 февральште пуымо.

0+

Печатыш пуымо жап – 14-00, фактически – 13-00

Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлў лийын кертыт. Серыш-влак мўнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

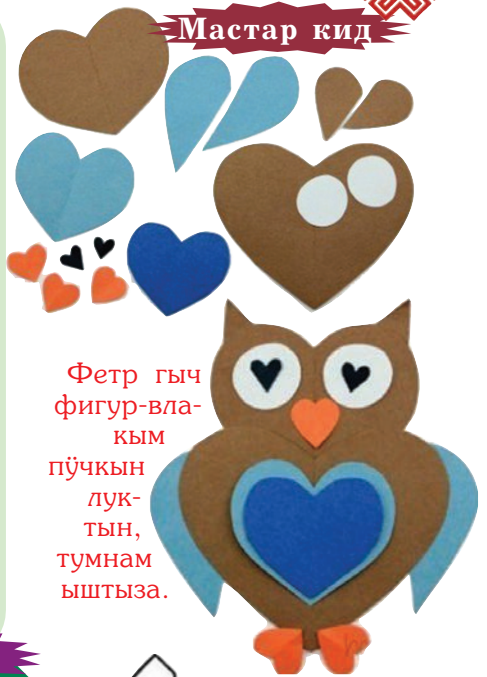
Редакцийын да издательнын адресше: 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалыкше урем, 20 (почтовый) Эгерўмбал Амстердам, 1 (фактический).

КОНКУРС!

Кызыт суртышто могай гына пеледышым ончен огыт кушто: орхидей, фиалке, бегоний, фикус... Йоча-влак, теат аваланда нуным эскераш полшеда, очыни. Лўмыштымат шарнен кодында? Тугеже, пеледыш дене моторын вой-залтын, фотографийда-влакым мемнан редакцийышке колтыза. Пеледышым лўмжым ончыкташ да тудын дене палдараш ида мондо. Пашада-влакым https://vk.com/yamde_lii адрес дене тўшкаш верандена. **Снимкыште:** Сургут ола гыч Ульяна Курсанова.

Мастар кид

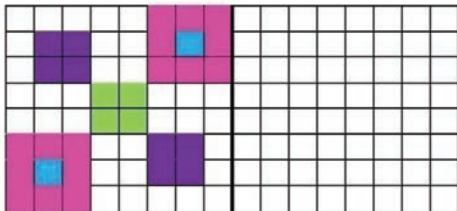
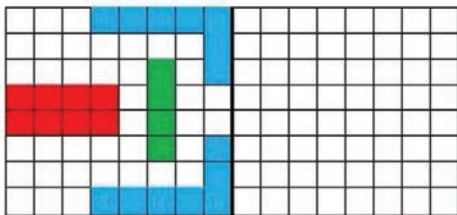
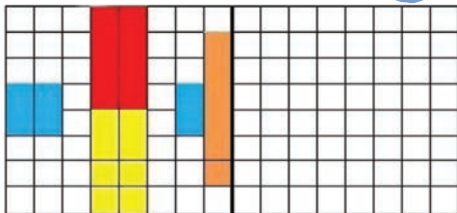
Фетр гыч фигур-влакым пўчкын лук-тын, тумнам ыштыза.

Кочкаш ямде

Мыйын йоратыме кочкышем – жаритлыме парентге. Тиде кочкышым ямдылаш ондак парентгым сайын мушман, эрыктыман. Вара тыгыдын падештен, ырыктыме нўшмўян салмаш пыштена. Шинчалым шавалтена да жаритлена. Кодшо ийын парентге пеш сайын шочын. Йоратыме кочкышем шер теммеш кочкаш лиеш.

Юлиана ДЯДИЧКИНА.

Морко, Коркатово.

Огай

Драцена – ик эн кумдан шарлыше пеледыш. Драценовый ешыш пура. Тудын шочмо элже – Кечывалвел Америке, Эрвел да Рўдў Африке, Индий, Канарский остров-влак. Калыкыште тиде пеледышым «драконка» маныт. 3 метр марте кўкшытан лийын кертеш.

17	-	19	+	12	×	5	+	15	=
+		×		-		-		-	
11	×	24	-	9	-	6	-	25	=
×		÷		×		-		×	
21	÷	3	-	4	-	23	+	2	=
-		-		×		÷		-	
14	×	13	+	8	÷	1	×	10	=
-		×		+		×		+	
22	-	20	-	18	-	16	×	7	=
=		=		=		=		=	

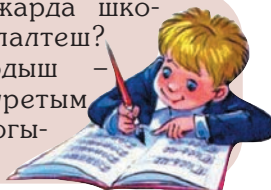
– Ой-ой-ой, шотлаш гын, шотлаш. Мыланем полшыза.

Ойрў

Пашам варалан кодаш ойрў – ончыко от кае.

Шольо але шўжарда школыш каяш ямдылалтеш? Тугеже тиде уштодыш – тудлан. Пурла сўретым ончен, тек шола могырышто чиялта.

Сай йолташ

Йоратыме йолташ ўдырем Новый посёлкышто ила да мыйын семынак 9-ше классыште тунемеш. Яра жапым яндар южышто эртараш йората, волейбол секцийыш коштеш, гитар дене шокташ да мураш тунемеш. Школыштат сайын тунемеш. Эн чот тудлан алгебр да обществознаний урок-влак келшат. Кеч-могай пашамат шке жапыште да сайын ышташ тырша.

Алёна СЕРГЕЕВА. Медведево, Знаменский.

Газетым ыштымаште Интернетысе сўрет-влакым кучылтмо.

Шылше буква-влакым муза да чиялтыза.